

mlajše ne bodo hotli spoznati.— Govorjenje, ki ste ga od svojih prednikov prejeli, ste dolžni svojim otrokam, kakor žlahte lastino (nar dražji blago) zapustiti. Otroci, ki slovenje marnvati od svojih slovenjih starišev se ne naučijo, veliko premoženje zgubijo, ki se več povernitine da. *) Kolikor jezikov kdor marnvati zna, tolikov človekov velja. Boljši je, de jih slovenje marnvati naučite, kakor bi jim kapital zapustili; saj ne veste, kam vaši otroci pridejo, alj si ne bojo še v slovenjim jeziki kruha služili. Tudi učeni imenitni gospodje se slovenje marnvati uče; kako nemarno bi bilo, de bi stariši vi svoj materni jezik svojih otrok ne učili, kakor so naučili vaši očetje ino matere vas. — Slovenci, ki svoj jezik malopridno zatajijo, ino hočejo Nemci biti, so podobni neumnemu kmetu, ki svojo kmetiško suknjo sleče, ino gosposko nositi začne, de potem ni gospod, ne kmet. Rojen Slovinc, ki svoj narod zataji, je podoben pogreti jedi, ki nobenimu zdrava ni; tak človek svojiga rodu žlahtne lastnosti pozabi, ino se nemških slabosti privadi, ino je kakor preoblečeni vran od vsih zaničevan.

2. Ne bodi vas sram, de ste Slovenci; to naj bo naša čast; in naj nas naši sosedi le zaničujejo, oni ne vedo kaj delajo. Ravno oni, ki nas zasramujejo, so tudi pred nekoletimi letmi Slovenci bili, kakor smo mi; ponemščili so se, zapravili nebeški dar slovenskiga jezika, ino zdaj ravno zatoliko manj jezikov znajo. Ravno tak bi tudi vi ino vaši otroci v kratkih letih za eniga človeka manj veljali, ako bi slovenje marnvati kar več ne znali; kar bi bila za vašo žlahto velika zguba in greh.

(Konec sledí.)

Daljni pogovori v Ljubljanskim muzeumu 22. rožnika.

V petek 29. dan rožnika.

Znanje domačih prigodb bo vsacimu domorodcu vseč; zato je gosp. Freyer za pogovor tega večera izvolil od denárjev in svetinj govoriti, kateri so bili na Krajskim ali za Krajsko kovani. 1) Nar starji srebernják vinarjeve velikosti ima znamnja Ljubljanskiga mesta na sebi, to je: en zmaj (lintvorn) se ozira široko odpertim gobcam na turn, kateri pod njegovim herb-tam leži; na drugi strani je pet lilij. — 2. 3. 4) Trije sreberni vinarji Ljubljanskiga mesta, nobeden drugimu par. Na eni plati S L poméni Stadt Laibach; na drugi strani je podoba neznane pošasti; — 5) Sreberni vinar vojvoda Bernarda, brata Urha družiga, ki je gospodaril od 1201. do 1256. léta koroški in krajski deželi. Ta neznani, nikjer še popisani mali denár je bil najden v Ljubljanci o družim prekopu; — 6) Tenak srebernják; — latinski okolopis pomeni: mesto Ljubljana, na drugi strani je pisano vojvoda (Herzog) Bernard; — 7) mali srebernják, podoba vojvoda na konji z bandercam i. t. d.; — 8) zlati cekin Tomaža Hrena (Chrönn) devetiga Ljubljanskiga škofa, v spomin žegnanja 12. kimovca 1599; — 9) Velika zlata svetinja treh cekinov teže, v ravno tisti spomin kovana; — 10) sreberna svetinja enaciga namena z napisom 20. mal. travna 1599; — 11) Srebernják v spomin povzdignjenja Ljubljane za poglavno mesto 1705; — 12) Sreberni tolar Ljubljanskiga škofa Ferdinanda I., v spomin žegnanja Ljubljanske Šenklaške cerkve 1705;

*) Tako nerodno delajo Slovenci, kateri za nemško mejo prebivajo; vsakih pet red let se nekoliko hiš ponemšči. — Še malopridniši ravnaajo mestlani ino teržani v sredi med Slovenci; otrokam slovenskiga učiti se ne dajo, ino odrašeni otroci stariše kolnejo, kader se odrašeni morajo slovenšine z težavo učiti, ktere bi se bili otroci igraje lahko privadili. Pridg.

— 13) Ravno tistiga natisa in podobe, v velikosti dvajsetice; — 14) Sreberna svetinja na čast poglavarja kneža Khevenhillerja 1790; — 15) Velika sreberna svetinja glasovne družbe (Philharmonische Gesellschaft), od léta 1821; — 16. 17) Veči in majnsi svetinje v spomin zahvale Ljubljančanov za dovoljenje pomoči posušenja močvirja okoli Ljubljane 4. kozoperska 1828, od Cesarja Franca pod kamnitni spomin pri cesarskim grabnu zraven zidaniga mosta v tla položene 12. svič. 1829; — 18) Ces. kralj. kmetijske družbe svetinja za pridne oskerbovavce sadniga drevja; — 19) bro-masta svetinja časteniga spomina Ljubljanskiga nun-skiga kloštra, 8. kozoperska 1839; — 20) Tolar Kočevskiga vojvoda Vajkarda, kneza Turjaškiga 1654; — 21) Tolar Kočevskiga vojvoda Vilhelma Turjaškiga 1805.

To je lepa versta krajskih srebernjakov in svetinj od starih do donašnjih časov. Do celiga števila jih ne manjka dosti; ni nemogoče, de bi muzeumski prijatli k celini ne pripomogli. Čast dežele terja take nekdanje spomine obvarovati, in jih v hranilo muzeuma položiti.

(Konec sledí.)

Šolska veselica v Ulimjim na Štajarskim. *)

„Kar serce napolnuje, tudi jezik izrekuje“ pravi pregovor. Kdo bo tedej tudi meni za zlo vzel, ako veselje svojiga serca vsim prijatlam šolske mladosti oznanim, namreč: nedolžno veselico Ulimskih šolarjev zopet léta 19. maliga serpana.

Na opomnjeni dan ob 2 popoldne smo se v šoli zbrali, učenci z ličnimi palicami zvezik cvetlic na verhu palice in na persih, učenke vence od desne rame do leviga podpasa, na paličicah zvezik vertnih cvetlic; spredej bandero z cvetlicami ovenčano, v sredi venca — F. J. I. živijo! — V tri šope razdeljeni smo šli sparama, kakor živ cvetličan vert — na odločeni kraj.

Tù smo iz zelenih vej šotorčik napravili, potem si oddehnili, jerbas kruha pojedli in nekoliko vina z vodó popili. Zdej so se vsi učenci v svoje razdelke razdelili in poskušnja (pa ne koneclétna, ktera se v šoli obhaja) se je začela nar poprej iz keršanskiga nauka, potem iz drugih šolskih reči iz glave. Ki so nar boljši odgovorili, so dobili svetince na pisanih trakih, katerih je bilo 41 razdeljenih. Potem smo nekaj slovenskih veselic in zdravíc, pa tudi pobožnih pesem zapéli.

Za tem sta se dva šolarja: Jože Velina in Florjan Motoh s čednima povestima za ta dan naučenima práv lepo obnêsla.

Zdej so se poštene igrače začele: učenci posebej in učenke posebej; kakor: pisker s zavezanimi očmi ubijati, in več družih. Poslednjič je bil spet jerbas kruha podan in vino z vodó, in potem so se vsi šolarji v red ustopili, de bi domú odrinili. De bi pa vender še kaj posebno lepiga za spomin v svojih sercih hranili, sim jim sicer žalostno pa podučivno povest povedal: kakó je nek gerdunski hlapec preobloženiga konja s kolam po glavi bil, de je ubogo revše na tla padlo in drugi dan poginilo. To je otrokam toliko v serce seglo, de so ginjeni vsi pod milim Bogam obljubili, nobene živine ne gerdo imeti, ne terpinčiti vse take neusmiljence opominovati in svariti; če pa to ne zda, nobeniga znanja, ne zaveze ali prijaznosti s takim več imeti; zakaj živinoderec tudi z ljudmi usmiljenja nima, in obdivjano, terdovratno serce pokaže. — Takó smo končali spomina vredni in kaj veseli dan. Močno je staršem dopadlo, še bolj pa otrokam, ki nedolžniga veselja ne bojo pozabili.

*) Radi bi bili dali obširniši popis te veselice natisniti, pa nam silno prostora zmanjkuje. Vredništvo.

vek, ki ga je slavni vrednik sam spisal, in kteriga nekoliko okrajšaniga tudi mi svojim bravcam v svobodnim prestavku podamo s prošnjo, de bi rodoljubi tudina Slovenskim to imenitno reč prevdarili, pretresli in v Novicah, ki so omikanju našiga prostiga naroda namenjene, svoje misli in svete na znanje dali. Noben rodoljub ne bo tajil koristnosti tacih naprav, tedej bi bilo práv, če bi se pogovorili, kakó bi se dale nasvetovane bukvarnice tudi pri nas napraviti? Poslušajmo: kaj gosp. Dr. Jordan zastran bukvarnic po Českim piše:

„Novo prerojeno avstrijsko cesarstvo se od dné do dné terdniši vstanuje, osnova prihodnje nove vstave je gotova, vojske so večidel dokončane, in primere našiga cesarstva proti Nemčiji ne bojo posebnih prememb v domačiji vpeljale. Po vsim tém se je tedej čas približal, de tisti, kteri so lanjsko léto prekucijo stariga vladarstva začeli in podpirali, morajo zdej v djanji pokazati, de jih k temu ni gôla razvujzdanost in razdjavnost gnala, ampak čista ljubezin do človeštva in prizadevanje, avstrijske narode srečne storiti. Pravi rodoljub pa spozná, de vsaciga naroda nar veči sreča se le s tem vstanovi, če se, kolikor je moč, vsaki človek v vednostih omika, de njegova glava bistrejši in njegovo sercé žlahnejši postane. Neumen človek brez vednosti in siroviga, divjiga sercé je sam sebi na poti, de ne more tisto stopnjo blagostanja doseči, ktero bi s prebrisano glavo in blagim sercam lahko dosegel, — zraven tega pa je tudi svojim sosedom na poti, de jim združene moči manjka, ktera je potrebna v doségo vikših naménov, za ktere nam tudi keršanska véra toliko lepih in veličanskih pomočkov deli. Kar od eniga neotesaniga in siroviga človeka veljá, veljá še v veči meri od celiga naroda. Zgodovina nas uči, de se slabo véde tistim narodom, ki v tamôti brez znanstva in vednosti tavajo.

Nar gotovši pomoček, naše ljudstvo v kratkim času omikati in jih v mnogih vednostih podučiti, so šole ali učilnice. To vsak človek spozná, ki vé, de vsakdanje in nedeljske šole niso koristne samo malim in odrasnim otrokam, ki v šolo hodijo, ampak tudi vsim tistim, ki z otroci živé in od njih marsikej koristniga zvedó, kar ti iz šole prinesó in jim povedó. Čeravno to ni veliko na enkrat, vunder le nekoliko zda, če se večkrat ponavlja. Tù in tam eno zernice — tù in tam ena iskrica — vse skupej pa je vunder veliko.

Tode šole po kmetih, ki le kaki dve leti terpé, so le podstava ali podlaga za prihodnji samo-uk. Noben človek, ki hoče s časam naprej iti, ne more brez branja in samo-uka shajati. Nej govore nasprotniki šol in učenja še toliko zoper šole in učenje, vunder le skušnja glasnejši govori kakor vsako tako puhlo obrekovanje, in ta skušnja nam kaže, de v deželah, kjer je ljudstvo bolj omikano in se z branjem pečá, se obdeljujejo njive in senožeti z večim pridam, rokodelstva in fabrike si veliko več zaslužijo, in marsiktera nova in koristna reč se znajde, od ktere se neomikanimu ljudstvu še ne sanja ne.

De pa ljudstvo po lahki poti bukve za branje dobí, ni boljšiga pomočka, kakor de se po deželi bukvarnice napravijo. Na Českim se že davnej od téh naprav govori; sploh se dobrota tacih bukvarnic spozná — pa, kér po starim kopitu se ni veliko za ljudsko podučenje skerbélo, si tudi ta naprava ni mogla takó na noge pomagati, kakor so nekteri rodoljubi želeli. Posebno je vihar lanjskih prekucij priprave k vstanovljenju deželnih bukvarnic zadušil, de se v sili sto in sto družih reči še nihče ni zmenil za to tiho in ponižno stvarico. Kader orožje ropotá, ni čas za poduk skerbeti. Zdej je prešel ta čas, in treba je, de se s povoljeno skerblijivostjo obrnemo k ti potrebi.

Dve reči ste potrebni v teh napravah, prvič: de

se za terdno sklène, po kteri viži naj bi se bukvarnice napravile, in drugič: de se pripomočki poišéjo za napravo bukvarnic.

S pomočjó nekterih rodoljubov sim že zdej v stanu na znanje dati, de nam pripomočkov manjkalo ne bode; tedej bi bilo bolj od tega govoriti, po kteri viži naj bi se bukvarnice napravile?

Preden svoje mnenje v tem razodenem, moram nar poprej nektore nasprotné misli zoper napravo bukvarnic pretresti. Nekteri nasprotniki pravijo: „Čmu bukvarnice, kér prosto ljudstvo bukev ne bère, kér jih brati ne zna, ali brati noče, ali časa zató nima?“ Tem odgovorimo: de je vse to le na pol rés. Vsaki prosti kmet ali rokodelec zares ne zna brati, — kdo pa pravi, de bi mógel vsak do brati? Če jih le veliko zna brati, je že dobro. Sej tudi vsi mestnjani ne beró. — De prosto ljudstvo brati noče, je gotova laž. Pomislite le, kakó hrepené nekteri od lanjskiga léta po novicah, po spiskih, dobrih in slabih! De je ljudstvo dosihmal pri nas malo malo bralo, kdo je tega kriv? Tisti, ki niso pisali, kar bi ljudstvo rado bralo! Za ljudstvo ni bilo pripravnih bukev, ali jih je le teško in po previsoki ceni dobivalo. Zató ni nič veselja do branja imélo. Dajte mu take bukve, ki ga brati mikajo, zavoljo lepih in koristnih podukov, ki jih v njih najde, in kmalo se bojo oživile želje po bukvah. — Nekteri pravijo: „kmet in rokodelec nimata časa, de bi brala; po težkim delu se rada odahnetá, in se ne bosta z branjem vkvarjala.“ Kdo pa pravi, de naj kmet in rokodelec ob delavnikih bereta? Nedelje in prazniki — in dolgi zimski večeri so pripravi in zadostni čas za branje po kmetih. Ob tacih dnevih se pa časa ne manjka. In branje ni težavno delo, ampak je prijetno za poduk in kratek čas. Komur se brati ne poljubi, od tega gré misliti, de se mu tudi govoriti ne ljubi, — tacih je pa le malo.

Vsi ti nasprotni govori sovražnikov ljudskiga omikanja tedej nič ne veljajo za prihodnji čas in so le vzéti iz dosedanjih časov, v kterih se je mislilo, de kmet ni za družiga na svetu, kakor de brez pomislika po stari šegi njivo obdeljuje in tertó redí, kakor jo je Noe redil, de s živino na pašo hodi, in de mu od nič družiga vediti ni treba, kakor to, kar se mu storiti ukaže. Ti časi so minuli, in treba je, de se tudi kmetje zraven tega, de dobri kristjani ostanejo, povzdignejo na omikani stan.

(Dalje sledí.)

Daljni pogovori v Ljubljanskim muzeumu 22. rožnika.

(Konec.)

Potem smo vidili veliko okamneno sklepnico (Muschel) iz Podpečí na Ljubljanci; drugo majnši, serčne podobe, ktere se v Vožčah pri Šentvidu zraven Zatičine v kamnolomu najdejo, in ravno takšne iz Polšice na Gorenském.

Veselilo nas je zvediti, de v Šempavlu Šembiške fare v zvirkih mlinske vode bliz Grandelnoviga grada se človeške ribice ali močaríla (Proteus) najdejo; pa še več veselja bomo imeli žive iz tega kraja v muzeum dobiti.

Gosp. Watzel so nam pokazali okamneno sadje, les in listne ostanjke v pšenim kamnu, kteri se za kloštram v Kamniku najde.

Gosp. Karl Dežman so donesli travico, ktera je do zdej le na Krajnském najdena bila; prvič od gosp. Dolinarja pri Postojni, zdej pa vnovič v močvirnim gojzdu zgornje Šiške pri Kosesu. To travico so slavni gosp. Koch v Erlangu na Nemškém Heleocharis carniolica kerstili, v našem jeziku še imena nima; ponudimo tedej imé „krajnska bičjela“ za njo.